

5. Norman, R. Service Management [Text] / R. Norman, C. Hak-sever. — Gardners Books, 1989. — 267 p.
6. Baligh, H. H. Organization Structures: Theory and Design, Analysis and Prescription. Information and Organization Design Series [Text] / H. H. Baligh. — Springer, 2006. — 305 p. doi:10.1007/0-387-28317-x
7. Nalepka, A. Struktura organizacyjna [Text] / A. Nalepka. — Kraków: Antykwa, 2001. — 91 p.
8. Morgan, G. Organisatsiooni metafoorid [Text] / G. Morgan. — Tallinn: Äripäeva Kirjastus, 2008. — 527 p.
9. Siimon, A. Organisatsioon ja organisatsioonikultuur [Text] / A. Siimon, M. Vadi. — Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1999. — 269 p.
10. Kanter, R. M. The Change Masters: Innovation for Productivity in the American Corporation [Text] / R. M. Kanter. — New York: Simon & Schuster, 1983. — 436 p.

ИССЛЕДОВАНИЕ УСТОЙЧИВОСТИ ОРГАНИЗАЦИОННЫХ СТРУКТУР УПРАВЛЕНИЯ

Проведен анализ построения современных типов организационных структур управления. Доказано, что на современном этапе решение для развития предприятий с помощью математических моделей формирования организационных структур

является наиболее эффективной и рациональной. Рассмотрена и проанализирована модель Р. Норманна.

Ключевые слова: организационные структуры управления, модели, имитационное моделирование, адаптивный подход.

Бідняк Михайло Несторович, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, Національний транспортний університет, Київ, Україна.

Компанець Катерина Андріївна, кандидат економічних наук, доцент, кафедра менеджменту, Національний транспортний університет, Київ, Україна, e-mail: ket13@ukr.net.

Бедняк Михаил Нестерович, доктор технических наук, профессор, заведующий кафедрой менеджмента, Национальный транспортный университет, Киев, Украина.

Компанець Катерина Андреевна, кандидат экономических наук, доцент, кафедра менеджмента, Национальный транспортный университет, Киев, Украина.

Bidnyak Michael, National Transport University, Kyiv, Ukraine.

Companets Katarina, National Transport University, Kyiv, Ukraine, e-mail: ket13@ukr.net

УДК 658.012.32

DOI: 10.15587/2312-8372.2016.81472

Кононова О. Є.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТАПІВ ЕВОЛЮЦІЇ ТА ШКІЛ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Проведено аналіз літературних джерел та розглянуто зміст та сутність основоположних шкіл стратегічного управління, таких як школа дизайну, школа планування, школа позиціонування, школа підприємництва, когнітивна школа, школа навчання, школа влади, школа культури, школа зовнішнього середовища, школа конфігурації. Результати проведеного дослідження еволюції підходів стратегічного управління систематизовано і представлено в таблиці.

Ключові слова: стратегія, стратегічне управління, еволюція, підходи, школи, школа дизайну, школа планування, школа позиціонування.

1. Вступ

У своєму розвитку стратегічне управління вже встигло пройти довгий шлях. Багато популярних колись методів заперечувалися новими поколіннями бізнесменів і на зміну їм приходили ще більш вдосконалені.

Поява нових наукових теорій та розроблених на їх основі методів стратегічного управління завжди носило прикладний характер та було направлено на рішення проблем, з якими стикалося підприємство в поточній діяльності. Змінювалися умови, в яких функціонували підприємства, змінювалися і самі підприємства. Кожне нове поєднання внутрішніх та зовнішніх умов народжувало нові питання, на які дослідники намагалися знайти адекватні відповіді.

У підсумку, зараз існує велика кількість різних гіпотез, формулювань і концепцій щодо ролі і місця стратегії в управлінні підприємством. Знання про чужі помилки і успіх озброює важливою перевагою: розумінням адекватності тих чи інших стратегічних інструментів.

2. Об'єкт дослідження та його технологічний аудит

З метою визначення та узагальнення основних етапів еволюції та відповідних їм шкіл стратегічного управління

було проведено аналіз сучасної наукової літератури. Елементи стратегічного управління були описані ще в перших наукових працях з управління підприємством [1], а запровадження стратегічного підходу до управління підприємствами почалося в першій половині ХХ ст. У цей період домінувало довгострокове планування та стратегічний підхід до управління підприємством використовувався не системно. Автор [2] зазначає, що суттєві зміни у зовнішньому середовищі спонукали підприємства звичайно із запізненням звертати увагу на необхідність зміни стратегії. Після того, як переорієнтація підприємства завершувалася, у центрі уваги керівництва знову виникали оперативні питання використання потенціалу нової стратегічної позиції, і так доти, поки в середовищі знову не відбувалися значні змін. Тому було піддано сумніву доцільність використання методів довгострокового планування і в 1965 р. запропоновано модель стратегічного планування, яке передбачало постійну переоцінку і переробку початково розроблених концепцій розвитку підприємства з урахуванням зовнішніх «сигналів». У 70-х роках [2] запропонований термін «стратегічне управління».

Неузгодженість авторів щодо ознак систематизації шкіл стратегій, а також поява нових концепцій стратегічного управління потребують перегляду існуючих підходів до методології стратегічного управління. В умо-

вах відсутності встановленої парадигми стратегічного управління проблемою є не тільки здійснення систематизації шкіл стратегій, а й розгляд кожної з них з позиції їх внеску у формування сучасної парадигми стратегічного управління.

3. Мета та задачі дослідження

Метою дослідження є систематизація шкіл і концепцій стратегічного управління.

Для досягнення поставленої мети дослідження визначено такі наукові завдання:

1. Провести аналіз основних наукових шкіл стратегічного управління.
2. Систематизувати отримані результати.
3. Виявити основні положення та недоліки наукових шкіл стратегічного управління.

4. Аналіз літературних даних

Численні вчені, намагаючись виявити сучасну парадигму стратегічного управління, спираються у своїх дослідженнях на різні систематизації шкіл стратегій. Найпопулярнішою і найдетальнішою серед них є класифікація десяти шкіл стратегій [3]. Але опублікована у 1998 р., вона була кілька разів переглянута, доповнена, чи навіть, відкинена авторами інших класифікацій. Зокрема, доповнюють думку автори у роботі [3] і співавтори [4], а кардинально інші систематизації пропонують у роботах [5–8].

5. Матеріали та методи дослідження

Для вирішення поставлених завдань було використано наступні методи: аналізу та синтезу, логічного узагальнення, аналогій, порівняльного співставлення, виявлення позитивних сторін та недоліків.

6. Результати досліджень

Розглянемо основні підходи шкіл стратегічного управління, що виникли за останні 30 років.

Перші роботи в області стратегічного управління з'явилися в 60-х роках. Це був відносно стабільний період розвитку, який характеризувався експансією великих, в більшості американських підприємств. Поступовий динамічний розвиток потребував адекватного управління, забезпечення взаємозв'язку між довгостроковим розвитком та поточними операціями. Треба було проводити вимірювання та моніторинг поточної поведінки підприємства в цілому та її окремих підрозділів, оптимізувати розподіл ресурсів між різними бізнес-направленнями діяльності в портфелі підприємства. В кінці 60-х незадовільні результати застосування розроблених к тому часу методів управління потребували по-новому поглянути на підприємство та його розвиток.

Вивчення результатів досліджень зарубіжних і вітчизняних авторів дозволило узагальнити і систематизувати підходи до стратегічного управління.

Нові умови функціонування підприємств сприяли зміні і розробці концептуальних положень в області довгострокового управління, яке стало носити цільовий характер. Тобто ресурси стали позиціонуватися як засіб для досягнення цілей, а стратегія складалася з декількох альтернативних варіантів зміни зовнішнього середовища.

Тобто, розглядався комплекс управлінських процедур, спрямованих на розробку стратегії розвитку підприємства.

Такий напрям отримав назву «стратегічне управління» і вперше став застосовуватися найбільш великими і успішними підприємствами розвинених країн. У табл. 1 представлені основні етапи еволюції і відповідні їм школи стратегічного управління.

Всього виділено десять наукових шкіл.

1. *Школа дизайну*. Широке поширення отримала в 1960-і роки. Її засновниками є – Ф. Селзник, А. Чандлер, С. Крістенсен, К. Ендрюс. Запропонована модель стратегічного управління передбачає:

- 1) аналіз зовнішнього середовища за допомогою виявлення можливостей і загроз, а також ключових факторів успіху;
- 2) аналіз внутрішнього середовища через визначення сильних і слабких сторін підприємства;
- 3) оцінку і вибір стратегії з урахуванням цінностей і соціальної відповідальності вищого керівництва;
- 4) вибір найкращого варіанта стратегії; під стратегією авторами розуміється результат творчого розумового процесу. Передбачається, що кожна стратегія є унікальною. Функція розробки стратегії відводиться вищому керівництву. Модель, запропонована основоположниками школи дизайну, має багато прихильників, часто використовується на практиці, проте в ній недостатня увага приділена питанням послідовного розвитку, появи нової стратегії, впливу існуючої структури на стратегію і участі інших осіб у процесі розробки стратегії.

Прихильники школи дизайну прагнуть до спрощення процесу розробки стратегії, що може негативно відбиватися на результатах в разі виникнення непередбачених змін зовнішнього середовища.

2. *Школа планування* – максимальний розвиток отримала в 1970-ті роки. Засновниками є І. Ансофф, П. Лоранж, Д. Стейнер, Д. Шендель, С. Хофер, Р. Акофф [9]. Дана школа відрізняється від школи дизайну формалізованим підходом до процесу формування стратегії, і заснована на розробці всіляких процедур, що дозволяють кількісно представити цілі підприємства.

Представниками даної школи визначені наступні етапи розробки стратегії: постановка завдань; зовнішній аудит; внутрішній аудит; оцінка стратегії; конкретизація стратегії щодо термінів, вибудовування ієрархії завдань, бюджетів; складання програм реалізації стратегії. В основі моделі розробки стратегії лежить конкретизація кожного кроку за допомогою алгоритмів, таблиць, програмування і розподіл етапів планування в часі. Велика увага приділяється аналітичній роботі. Вибір найкращого варіанта стратегії здійснюється з позиції «формування вартості». Формування стратегії здійснюється професійними плановиками, а керівництво виконує контролюючу роль. Новими підходами в рамках даної школи, широко вживаними на практиці в даний час, є сценарне планування і стратегічний контроль. Сценарне планування передбачає розробку найбільш ймовірних варіантів майбутнього. Стратегічний контроль покликаний концентрувати увагу керівників на виконанні стратегічних завдань. З недоліків розглянутої школи відзначимо зайву формалізацію всіх етапів розробки стратегії, яка веде до зниження активності творчого процесу, і недостатнє залучення керівництва в процес формування стратегії.

Такий принцип стратегічного управління популярний серед «професійних» менеджерів, випускників МВА, особливо у Франції та в Америці.

3. *Школа позиціонування* з'явилася в 1980-і роки, її засновники М. Портер, Р. Кац, Б. Джеймс, Дж. Куїні. На відміну від шкіл планування і дизайну, школа позиціонування стверджує, що для кожної галузі є обмежене число стратегій, які можуть бути використані в конкретній ситуації [3]. Вибір таких стратегій дозволяє зайняти вигідні ринкові позиції і підвищити конкурентоспроможність. Таким чином, процес формування стратегії, згідно школі позиціонування, полягає в здійсненні вибору певної стратегічної позиції на основі аналітичних розрахунків. Кінцевий вибір стратегії залежить від структури і тенденцій розвитку ринку. Представниками цієї школи розроблені матриці BCG іMcKinsey, модель п'яти конкурентних сил Портера, набір конкурентних стратегій, схема ціннісної ланцюжка.

Зазначимо, що підхід школи позиціонування перш робить акцент на галузевих і конкурентних факторах, і недооцінює використання внутрішніх можливостей підприємства. Такий підхід до стратегічного управління популярний в Америці серед штатних аналітиків і консультантів брокерських фірм.

4. *Школа підприємництва*. Представники школи — О. Коллінс, Д. Мур, Б. Берда, Г. Мінцберг, П. Друкер, Д. Макклеланд, Й. Шумпетер. Засновники цієї школи стверджують, що процесом розробки стратегії повинна управляти одна людина — керівник підприємства, яким повинні бути притаманні такі риси як інтуїція, проникливість, досвід. Під стратегією розуміється перспектива, яка асоціюється з ідеєю і інтуїтивним вибором напрямку розвитку, так зване «бачення». Підхід школи підприємництва добре застосовується до нових підприємств, недовго існуючих на ринку. Його сильними сторонами є максимальне застосування творчого підходу, гнучкість. Однак підхід є ризиковим, оскільки правильність вибору стратегії залежить від компетентності керівника підприємства.

Цей стиль стратегічного управління поширений в Латинській Америці і серед китайців, що живуть за межами Китаю.

5. *Когнітивна школа*. Основоположники — М. Лайлс, Р. К. Ререр, Е. Хафф, Г. Томас, Г. Саймон, С. Макрідакіс. Підхід даної школи заснований на положеннях когнітивної психології. Процес розробки стратегії досліджується прихильниками школи як пізнавальний процес, всі зусилля спрямовані на розуміння творчих актів, результатами яких є стратегія. В рамках когнітивної школи представлені рекомендації для менеджерів по поліпшенню навичок аналізу і структурування інформації. Дана школа не розглядає яким чином стратег повинен узагальнювати великі масиви різної інформації, що може призводити до спотворених результатів в процесі розробки стратегії, непояснені механізми оптимізації стратегії, необхідності її адаптації до ринкових змін. У той же час, когнітивна школа перша з перерахованих вище зробила акцент на тому, що формування стратегії — це ментальний процес, в ході якого стратегіє просто використовують можливості зовнішнього середовища або вибирають найкращу позицію на ринку, але можуть створювати нову реальність і втілювати її в життя.

6. *Школа навчання*. Основоположники — Р. Лапьер, Ч. Ліндблом, Г. Репп, С. Уінтер. Розробку стратегії представники цієї школи розглядають як процес безперервного індивідуального або колективного навчання. Стратегія формується в міру розвитку навичок,самонавчання підприємства. Стратегічні ініціативи виходять від тих, хто

має можливості для навчання. Підхід школи навчання не передбачає наявності чіткого довгострокового плану розвитку, стратегія формується «на ходу», в залежності від накопиченого досвіду, що може привести до негативних наслідків в разі нестабільності зовнішнього середовища.

Розуміння стратегічного управління як безперервного навчання найбільш поширене в Японії і в країнах Скандинавії.

7. *Школа влади*. Представники — А. Макміллан, Д. Сарразін, Е. Петтігрю, Дж. Боуер, Й. Доза. Розробка стратегії в рамках даної школи розглядається як процес ведення переговорів між конфліктуючими сторонами як всередині підприємства, так між підприємства і зовнішнім середовищем. Авторами школи описуються способи створення формальних і неформальних альянсів, діяльність яких спрямована на отримання більшого контролю над всілякими ресурсами. Школа влади підкреслює важливість політичних методів для здійснення стратегічних змін в тих випадках, коли доводиться протистояти особам, зацікавленим у збереженні поточного стану підприємства. Проте надмірне захоплення політичними інструментами може призводити до деструктивних змін. Вивчивши основні положення школи влади, зроблено висновок, що в даному підході недостатньо уваги приділяється позитивному лідерству та організаційній культурі.

Особливо велике значення політичний ресурс набуває за часів серйозних змін і дестабілізації, так само як і під час застою, а також на великих стійких підприємствах. Даний підхід особливо популярний у Франції.

8. *Школа культури* розвивалася в 1980–1990-і роки. Засновники — Е. Петтігрю, Д. Джонсон, С. Фельдман, Дж. Лорш, Дж. Спендер, К. Рот, Д. Дікс, Ф. Рігер. Згідно з уявленнями даної школи, формування стратегії — це процес соціальної взаємодії, заснований на загальних для членів підприємства переконаннях і розумінні [3]. Підхід, запропонований школою культури, доцільно застосовувати на стадіях росту і зрілості підприємства, коли є необхідність зміцнення організаційної культури. В цілому даний підхід спрямований на встановлення сталості в управлінні, і може протистояти змінам.

Як і школа навчання, школа культури має найбільше число прихильників в Японії і країнах Скандинавії.

9. *Школа зовнішнього середовища*. Основоположники школи — Д. Міллер, Г. Мінцберг, М. Хананом та Дж. Фріман. Представники школи підкреслюють пріоритетну роль факторів зовнішнього середовища в процесі формування стратегії. Підприємство повинно гнучко реагувати і адаптуватися під зміни зовнішнього оточення, в іншому випадку йому доведеться піти з ринку. При цьому керівництво підприємства грає пасивну роль в стратегічному процесі. Відзначимо абстрактність стратегій, запропонованих школою зовнішнього середовища, підхід даної школи має на увазі лише гнучке реагування на зміну зовнішнього середовища, але не розглядає варіанти розвитку за допомогою внутрішніх ресурсів.

Розуміння стратегії як реактивного процесу особливо поширене в англо-саксонських країнах серед позитивістів і класифікаторів.

10. *Школа конфігурації*. Основні представники школи — Д. Міллер, П. Хандавалл, М. Бір. Основна ідея школи полягає в тому, що будь-яке підприємство в період стабільності являє собою певну конфігурацію організаційних структур, форм, наборів стратегій. В перехідний період відбувається трансформація — квантовий стрибок

підприємства в нову конфігурацію. Таким чином, мета планування стратегії полягає в забезпеченні управління процесом переходу і збереження стійкості підприємства. Розробка стратегії може здійснюватися через формальне планування, систематичний аналіз або бачення, індивідуальне або колективне навчання, колективну соціалізацію або реагування на зміну зовнішнього середовища. Те, який вигляд прийме кінцева стратегія (плани, схеми, таблиці, позиції, перспективи або умови), залежить від конкретної ситуації, в якій знаходиться підприємство. Підхід теорії

конфігурації найбільш доцільно застосовувати для великих диверсифікованих підприємств, які довгий час пручаються стратегічних змін, так як з допомогою різких трансформацій досягається певний розвиток підприємств. Однак для більшості підприємств зручна модель поступових змін.

Школа конфігурації найбільш популярна в Голландії і Німеччині, а ідеї трансформації поширені в США.

Результати проведеного дослідження еволюції підходів стратегічного управління систематизовані і представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Етапи розвитку підходів стратегічного управління

Назва школи	Автори	Бачення стратегічного процесу	Інструменти стратегічного управління	Недоліки
Школа дизайну	Ф. Селзник, А. Чандлер, С. Крістенсен, К. Ендрюс	Процес осмислення	Формула SWOT (оцінка сил (Strengths) і слабкостей (Weaknesses) підприємства в світлі існуючих можливостей (Opportunities) і загроз (Threats))	— Зневага навчанням. — Жорсткий зв'язок стратегії і структури. — Точне визначення стратегії призводить до втрати гнучкості. — Визначення і формулювання стратегії відбувається у відриві від діяльності
Школа планування	І. Ансофф, П. Лоранж, Д. Стейнер, Д. Шендель, С. Хофер, Р. Акофф	Формальний процес	Аналіз темпів розвитку і регресивні моделі, різні імітаційні моделі	— Помилка приречення — в реальному житті знання про майбутній стан навколишнього середовища вельми обмежені — це призводить до «не гнучкості» системи. — Помилка поділу — виражається у відсутності стикування між ієрархічними рівнями планування, точніше сказати деклароване стикування виявляється недостатньо ефективним. — Помилка формалізації — в такому складному процесі як розробка і реалізація стратегії далеко не всі показники можуть бути формалізовані і враховані
Школа позиціонування	М. Портер, Р. Кац, Б. Джеймс, Дж. Куїні	Аналітичний процес	Сценарне планування, концепція життєвого циклу товару, крива досвіду і база даних PIMS, модель GE/McKinsey, BCG, Shell, модель розвитку ринку товару, ADL/LC, модель п'яти сил конкуренції, набір конкурентних стратегій, схема ціннісного ланцюжка	— Орієнтація на великий бізнес. — Надмірне збільшення застосування розрахунків. — Спроба однозначно формалізувати положення підприємства. — Відмова від унікальності стратегії як перспективи розвитку підприємства.
Школа підприємництва	О. Коллінс, Д. Мур, Б. Берда, Г. Мінцберг, П. Друкер, Д. Макклеланд, Й. Шумпетер	Процес пересування	Широке практичне поширення поглядів даної школи отримали у вигляді біографій в масових видання «а-ля історії успіху» (Fortune, Forbes та ін.)	Підхід є ризиковий, оскільки правильність вибору стратегії залежить від компетентності керівника підприємства
Когнітивна школа	М. Лайлс, Р. К. Регер, Е. Хафф, Г. Томас, Г. Саймон, С. Макрідакіс	Ментальний процес	—	Дана школа не розглядає яким чином стратег повинен узагальнювати великі масиви різної інформації, що може призводити до спотворених результатами в процесі розробки стратегії, що не пояснені механізми оптимізації стратегії, необхідності її адаптації до ринкових змін. Розуміння стратегії як ментального процесу найбільше характерно для прихильників інформаційних систем
Школа навчання	Р. Лап'єр, Ч. Ліндблом, Г. Репп, С. Уінтер	Процес розвитку	—	Підхід школи навчання не передбачає наявності чіткого довгострокового плану розвитку, стратегія формується «на ходу», в залежності від накопиченого досвіду, що може привести до негативних наслідків в разі нестабільності зовнішнього середовища.
Школа влади	А. Макміллан, Д. Сарразін, Е. Петтігрю, Дж. Боуер, Й. Доца	Процес ведення переговорів	—	Надмірне захоплення політичними інструментами може призводити до деструктивних змін. В даному підході недостатньо уваги приділяється позитивному лідерству та організаційній культурі
Школа культури	Е. Петтігрю, Д. Джонсон, С. Фельдман, Дж. Лорш, Дж. Спендер, К. Рот, Д. Дікс, Ф. Рігер	Колективний процес	—	Даний підхід доцільно застосовувати зокрема на стадіях росту і зрілості підприємства, коли є необхідність зміцнення організаційної культури
Школа зовнішнього середовища	Д. Міллер, Г. Мінцберг, М. Хананом і Дж. Фріман	Реактивний процес	—	Підхід даної школи має на увазі лише гнучке реагування на зміну зовнішнього середовища, але не розглядає варіанти розвитку за допомогою внутрішніх ресурсів
Школа конфігурації	Д. Міллер, П. Хандавалл, М. Бір	Процес трансформації	—	Підхід теорії конфігурації найбільш доцільно застосовувати для великих диверсифікованих підприємств, які довгий час пручаються стратегічним змінам, так як з допомогою різких трансформацій досягається певний розвиток підприємства. Однак для більшості підприємств зручна модель поступових змін

Таким чином, на сучасному етапі в теорії стратегічне управління повинно забезпечувати виживання і сталий розвиток підприємства у мінливих умовах зовнішнього середовища за рахунок стратегічного аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища, правильного формування місії і встановлення стратегічних цілей, обґрунтованого вибору і ефективної реалізації стратегій їх досягнення. Під час реалізації стратегії підприємства потрібно задіяти всі структурні елементи, які входять до структури підприємства, а саме: управлінський, кадровий, виробничий, фінансовий та інші [10]. Умовою реалізації стратегії буде досягнення конкурентних переваг підприємства на ринку. Орієнтація підприємства вирішення проблем довгострокового зростання і сталого розвитку передбачає використання моделей, методів і інструментів стратегічного управління. Об'єднання цих концептуальних підходів дозволить підвищити ефективність використання інструментарію стратегічного управління [10].

7. SWOT-аналіз результатів досліджень

Strengths. В дослідженні представлена найпопулярніша і така, що охоплює найбільшу частину поглядів на стратегічне управління класифікація десяти шкіл стратегій Г. Мінцберга. Пропонуючи дану систематизацію шкіл стратегій Г. Мінцберг разом із співавторами запропонував для використання якнайвідповіднішу у сучасних умовах діяльності школу конфігурації.

Weaknesses. Проте, школа конфігурації повинна узагальнювати методологію усіх інших шкіл, але вона нагадує більше школу позиціонування (з усіма її недоліками), оскільки пропонує певні відповідності шаблонів стану підприємства ефективним стратегіям. У такому вигляді школа конфігурації не може бути основою для універсалізації підходів і створення усталеної моделі.

Opportunities. Перспективи подальших досліджень не повинні обмежуватися тільки цими 10 школами, слід відрізнити щонайменше 14 шкіл стратегій, до яких варто зарахувати «школу границь», теорію динамічних здатностей, концепцію організації, що орієнтована на стратегію та концепцію стратегічного мислення.

Threats. Неузгодженість авторів щодо ознак систематизації шкіл стратегій, а також поява нових концепцій стратегічного управління потребують постійного вдосконалення та перегляду існуючих класифікацій методології стратегічного управління.

8. Висновки

Подана систематизація існуючих поглядів на здійснення стратегічного управління дає змогу стверджувати, що:

1. З позиції сучасної моделі стратегічного управління необхідно розрізнити 10 класичних шкіл за систематизацією Г. Мінцберга (дизайну, планування, позиціонування, підприємництва, пізнання, навчання, влади, зовнішнього середовища, культури, конфігурації).

2. Сформовані на підставі аналізу існуючих шкіл стратегій вимоги до сучасної методології стратегічного управління дали можливість зробити висновок щодо можливості універсалізації сучасної парадигми стратегічного управління. Для рішення проблем в не-

стабільних умовах, які характеризуються важким, динамічним станом з високою невизначеністю підприємства та зовнішнього середовища, активно пропонується використовувати методи школи навчання, які дають перевагу логіці зростання від досягнутого, де цілі рідко проголошуються та записуються в формальний документ для планування, але будучи оголошеними залишаються загальними та не визначеними в цифровому виразі. Стратегії та плани реалізації, на відміну від розроблених у процесі формалізованого планування, виникають періодично, за мірою необхідності і є результатом появи нової інформації на підприємстві від взаємозв'язку з зовнішнім середовищем.

На практиці достатньо типовою є ситуація, коли на підприємстві використовують першу-ліпшу модель стратегічного управління та застосовують її для власних потреб, не задумуючись про особливості конкретної ситуації. При цьому можуть посылатися на успішний досвід інших підприємств, в тому числі і у власній галузі, забуваючи про те, що двох однакових ситуацій в принципі не може існувати.

3. Правильний вибір типу стратегічного процесу та моделі для конкретної ситуації зумовлює успішність або провал для стратегічного рішення в цілому.

Література

1. Файоль, А. Управление — это наука и искусство [Текст] / А. Файоль, Г. Эмерсон, Ф. Тейлор, Г. Форд. — М.: Республика, 1992. — 351 с.
2. Ансофф, И. Стратегическое управление [Текст] / И. Ансофф. — М.: Экономика, 1989. — 303 с.
3. Mintzberg, H. Strategy Safari: A Guided Tour Through The Wilds of Strategic Management [Text] / H. Mintzberg, J. Lampel, B. Ahlstrand. — Free Press, 2001. — 416 p.
4. Volberda, H. W. Rethinking Strategy [Text] / ed. by H. W. Volberda, T. Elfring. — Guildford: Biddles Ltd., 2001. — 322 p. doi:10.4135/9781446217818
5. O'Shannassy, T. Lessons from the Evolution of the Strategy Paradigm [Electronic resource] / T. O'Shannassy // Working Paper Series. — 1999. — № 99/20. — Available at: \www/URL: <http://mams.rmit.edu.au/tw3vg2dqx5n.pdf>
6. Катькало, В. С. Эволюция теории стратегического управления [Текст]: автореф. дис. ... д-ра экон. наук: 08.00.05 / В. С. Катькало. — СПб., 2007. — 45 с.
7. Whittington, R. What is Strategy — and Does it Matter? [Text] / R. Whittington. — London: Cengage Learning EMEA, 2001. — 153 p.
8. Stacey, R. D. Strategic management and organizational dynamics. The challenge of complexity [Text] / R. D. Stacey. — Harlow: Pearson Education Ltd, 2007. — 480 p.
9. Акофф, Р. Планирование будущего корпорации [Текст] / Р. Акофф. — М.: Прогресс, 1985. — 327 с.
10. Петухова, О. М. Эволюция теории стратегического управления [Текст] / О. М. Петухова, О. В. Ставицкий // Агросвіт. — 2015. — № 2. — С. 10–14.

ИССЛЕДОВАНИЕ ЭТАПОВ ЭВОЛЮЦИИ И ШКОЛ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ

Проведен анализ литературных источников и рассмотрено содержание и сущность основных школ стратегического управления, таких как школа дизайнера, школа планирования, школа позиционирования, школа предпринимательства, когнитивная школа, школа обучения, школа власти, школа культуры, школа внешней среды, школа конфигурации. Результаты проведенного исследования эволюции подходов стратегического управления систематизированы и представлены в таблице.

Ключевые слова: стратегия, стратегическое управление, эволюция, подходы, школы, школа дизайна, школа планирования, школа позиционирования.

Кононова Александра Євгенівна, кандидат економічних наук, доцент, кафедра обліку, економіки і управління персоналом підприємства, ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури», Дніпро, Україна, e-mail: vvr3@mail.ru.

Кононова Александра Евгеньевна, кандидат экономических наук, доцент, кафедра учета, экономики и управления персоналом предприятия, ГВУЗ «Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры», Днепр, Украина.

Kononova Aleksandra, Prydniprovs'ka State Academy of Civil Engineering and Architecture, Dnipro, Ukraine, e-mail: vvr3@mail.ru

UDC 334.7

DOI: 10.15587/2312-8372.2016.81455

Korzh N.

RESEARCH OF CONTENTS AND CONVERSION OF SOCIAL CAPITAL AS A PART OF CORPORATE CAPITAL

Проаналізовані основні теоретичні підходи до визначення поняття «соціального капіталу». На основі аналізу конвертації складових соціального капіталу здійснено його розмежування за значимістю у створенні прибавочного продукту. Розроблено структуру соціального капіталу як складової частини корпоративного капіталу, відповідно до якої соціальний капітал включає споживчий та організаційний капіталі.

Ключові слова: соціальний капітал, споживчий капітал, організаційний капітал, довіра, соціальна і корпоративна відповідальність.

1. Introduction

Updating of social orientation of the economy is due, on the one hand, business globalization, and on the other, the growing importance of intangible factors of economic growth.

Development of corporate ownership in Ukraine requires a special approach in the formation of social capital and its management, because its efficient management creates pre-conditions of process development to ensure competitive advantage for enterprises. This provides a basis for further studies of the structure of social capital as a valuable development resource of the corporation. In addition, investigation of the concept of social capital and its structure is interdisciplinary and is a platform for discussion.

2. The object of research and its technological audit

The object of research is the scientific category of «social capital» and social interaction in a society that is the determining factor of economic prosperity and sustainable development. Hypothesis of differentiation of human and intellectual capital is discussed, which are reflected structural, consumer, market, organizational, customer, innovation, process capitals and intellectual property, and formation of the structure of social capital on this basis, which is need for intangible components that are formed competitive advantages of the enterprise and participating in the formation of surplus product. It is difficult to structure social capital and it is difficult to measure it. If the basis of social capital is social relations between the contracting enterprise, then their division is advisable underlie of its structuring.

3. The aim and objectives of research

The aim of research is review of the contribution of different theories in the interpretation of the category of «social capital» and highlight of the most important characteristics that enable understanding of its essence and its reference to the part of corporate capital, which is able to yield added value, meet the interests of stakeholders and generate competitive advantages of the corporation.

To achieve this aim there are following tasks:

1. Prove that the concept of «social capital» is the capital and show how the implementation of the social capital is available through its conversion into other forms of the capital.
2. Structuring social capital, as part of the corporate capital.

4. Literature review

Social capital and a definition of its role in the economic development of the society are used in the scientific literature recently. For some positions, it studied in detail in [1–4] and the works of other foreign and domestic scientists.

For the first time the concept of social capital as a scientific category was introduced in work [1]. The author notes that social capital is one of the capitals, appears as a set of real or potential resources accumulated in an individual or group thanks to a stable network of more or less institutionalized relationships or recognition relationship. Trust is understood as the «recognition». The social world is depicted in the form of multidimensional space, built on the principles of differentiation and distribution. Social relations are unevenly distributed in time,